

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง:กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านตะคลองแสง ตำบลโค้งยาง
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

อาภรณ์ หินสูงเนิน : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านตะคลองแก้ง

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์ชัยวัฒน์ จิตรวาสน์, 141 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแก้ง หมู่ที่ 1 ตำบลไค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีวิธีการดำเนินการประเมินโครงการใช้การประเมินเชิงระบบ (CIPP Model) และเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างภายในชุมชน ซึ่งมีประชาชนภายในหมู่บ้านทั้งหมด 555 คน รวม 126 ครัวเรือน การสุ่มตัวอย่างจะใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan และข้อมูลบางส่วนได้มาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อสรุปความ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ผลการประเมินโครงการประกอบไปด้วยผลการประเมินบริบทชุมชน ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 หน่วยระบบ คือ ระบบ A เป็นหน่วยระบบการบริหารจัดการ และหน่วยระบบ B คือหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแก้ง พบว่าการดำเนินงานกองทุนประสบผลสำเร็จพอสมควร ทั้งทางด้านการบริหารจัดการซึ่งมีการทำงานอย่างเป็นระบบและในด้านการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ซึ่งมักจะ ไม่พบกับปัญหาอะไรเนื่องจากมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมานาน

จากผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ชัยวัฒน์ จิตรวาสณ์)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ชัยวัฒน์ จิตรวาสณ์)

(อาจารย์นิวัติ ทาเวียง)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕๕๙

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- อาจารย์ชัยวัฒน์ จิตรวาสน์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไช้มุกต์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข, อาจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล, อาจารย์ ดร.พัฒนา กิตติอาษา และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้ความรู้ทางวิชาการ
- พัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการให้พื้นที่
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษา เป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
อาภรณ์ หินสูงเนิน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	จ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	3
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	4
บทที่2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	8
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน.....	10
5. ระเบียบกองทุนและชุมชนเมือง.....	11
6. การพิจารณาเงินกองทุนสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง.....	11
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	13
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	14

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	15
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	15
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	19
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	20
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	22
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	22
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	22
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	25
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	25
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	37
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	41
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	42
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์การทำสารนิพนธ์	42
บทที่ 5 สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	45
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	45
2. วิธีการดำเนินการ.....	45
3. ผลการดำเนินการ.....	45
4. อภิปรายผล.....	46
5. ข้อเสนอแนะ.....	48
บรรณานุกรม.....	50
ภาคผนวก.....	52
ภาคผนวก ก	53
ภาคผนวก ข	104
ภาคผนวก ค	114
ภาคผนวก จ	140

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบ CIPP.....	16
แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินของประเภทของ การตัดสินใจ.....	17
แผนภาพที่ 3 แผนภาพแสดงองค์ประกอบภายในกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบ ของ “ซีพีพี โมเดล”.....	18

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแสดงจำนวนประชากร.....	34
ตารางที่ 2 ตารางแสดงการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน.....	35
ตารางที่ 3 ตารางแสดงระบบของสาธารณูปโภค.....	37
ตารางที่ 4 ตาราง Krejcie และ Morgan.....	141

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

การพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีเป้าหมายไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมได้เริ่มปรากฏขึ้นพร้อม ๆ กับการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2404 – 2509) เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน แต่เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนในประเทศกลับพบว่าคนรวยยิ่งรวยขึ้น คนจนยิ่งจน มีความถดถอยของรายได้มากขึ้นซึ่งชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมหลาย ๆ ด้าน เช่น ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคนในสังคมมุ่งความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ขาดศีลธรรมและระเบียบวินัย มุ่งเอาตัวเอาเปรียบ ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดั้งงามได้เลือนหายไปพร้อมกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลจากการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุลได้ถูกซ้ำเติมด้วยวิกฤตทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง เมื่อปลายปี พ.ศ. 2539 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐบาลในขณะนั้นต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ภายใต้กรอบของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในระดับมหภาค เช่น การฟื้นฟูสถาบันการเงิน การแก้ไขปัญหา สภาพแวดล้อม การเพิ่มรายได้จากการเก็บภาษี การปรับลดงบประมาณ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ วิกฤตทางเศรษฐกิจดังกล่าว ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในอาชีพ รายได้ รายจ่าย และหนี้สิน ครอบครัว สุขภาพทางกายจิตใจ และสังคม ต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท

สภาวะความยากจนของประชาชนในประเทศที่ขาดเงินทุน ขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่จะเข้ามาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉิน จำเป็นเร่งด่วนต่าง ๆ รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาอันมีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้ดำเนินการกำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเองเป็นการสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ เพื่อรองรับนโยบายของรัฐบาลในการที่จะกระจายเงินทุนลงสู่ชุมชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ

บ้านตะคลองแสง หมู่ที่ 1 ตำบลไค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับได้รับจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนฯ แล้ว เพื่อที่จะได้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านตะคลองแสง จึงได้รวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (Substantive Report) ฉบับนี้

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมายของกระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในประเด็นต่อไปนี้
 - 1.1 มีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิการของสมาชิก
 - 1.2 มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
 - 1.3 มีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเองและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
 - 1.4 เศรษฐกิจของหมู่บ้านได้รับการกระตุ้นและมีภูมิคุ้มกัน
 - 1.5 ประชาชนในหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. เพื่อศึกษาว่าปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ว่ามีอะไรบ้าง
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และการเกิดความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ
4. เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้าน และระดับความเข้มแข็งตามตัวชี้วัด ซึ่งกำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ผู้ประเมินนำมาประเมินกองทุนหมู่บ้านตะคลองแสงครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาหมู่บ้านตะคลองแสง หมู่ที่ 1 ตำบลไค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวัตถุประสงค์ หลักการ เป้าหมาย ของนโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติให้เข้าใจ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงาน การบริหารจัดการกองทุน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ของกองทุนหมู่บ้านตะคลองแสงที่เป็นกรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

- แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้ประเมินสามารถเก็บรวบรวมได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยวิธีการเก็บข้อมูลที่สำคัญ 3 วิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสำรวจ โดยใช้แบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12

- แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้มาจากส่วนราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จปฐ., กชช.2ค, แผนพัฒนาตำบลประจำปี 2545 แผนพัฒนาตำบล 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549) และเอกสารกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้ง 2 แหล่ง มาทำการประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP Model

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการประเมินและข้อเสนอแนะ

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบว่ากองทุนหมู่บ้านตะลอมแดง ได้มีการดำเนินงานกองทุนตรงตามวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐบาล มากน้อยเพียงใด
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน
3. ได้ตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านฯ และแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้าน
4. เกิดเครือข่ายการเรียนรู้และเกิดการเชื่อมโยงขึ้นในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและระดับประเทศ
5. ผู้วิจัยได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบได้

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักวิชาต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทนี้ เป็นหลักวิชาที่ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ประมวลจากแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่น ๆ เพื่อแสดงว่าหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระและหลักวิชาด้านเทคนิควิธีการประเมิน ที่นำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้มีความถูกต้องและมีความสมเหตุสมผลในทางวิชาการหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระและประเด็นเทคนิคการประเมินดังกล่าวมี 8 ด้าน ได้แก่

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่ง มี พ.ศ.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง โดยได้นำหลักปรัชญาที่ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

- เสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- เกื้อกูลผลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม
- กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นจะประสบผลสำเร็จดังวัตถุประสงค์ของโครงการควรมีหลักการสำคัญ 5 ประการคือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการจัดตั้งกองทุน
2. จิตสำนึกในการเป็นเจ้าของทุน ส่วนร่วมในการกำหนดกติกาด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
3. ความสามัคคี ประสานความร่วมมือในด้านการเรียนรู้
4. การบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ
5. พัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน กระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจ ในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 ประเด็น ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. มีนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ หากไม่มีการแต่งตั้งใหม่เมื่อพ้นวาระ ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

- การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมารประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

- สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติงานธุรการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุนประสานงานกับส่วนราชการ สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากร รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการ

ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ซึ่งกล่าวไว้ ดังนี้
คือ

- 1) จะต้องมีการเวียนที่เข้าร่วมประชุมสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
- 2) การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม ส่วนคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนนั้นได้ปฏิบัติตามข้อที่ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้
 - (1) เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
 - (2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
 - (3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 - (4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
 - (5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
 - (6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก
 - (7) ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
 - (8) ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 - (9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

4. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ยื่นคำขอกู้ยืมเงินดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาเงินกู้

2. วงเงินกู้ยืมรายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท หากเกินให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

3. คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

4. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้

5. กรณีผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนตามเงื่อนไข ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้

กรณีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บ้านตะคลองแล้ง) มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ ดังนี้

1. ให้สมาชิกที่ประสงค์จะกู้เงินจะต้องทำโครงการ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

2. วงเงินกู้ สมาชิกสามารถกู้ยืมได้รายละเอียครายละไม่เกินสองหมื่นบาท หากเกินกว่านั้นคณะกรรมการกองทุนจะต้องเรียกประชุมพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดแต่ต้องไม่เกินรายละห้าหมื่นบาทและต้องนำหลักทรัพย์มาค้ำประกัน

3. ค่าปรับในกรณีผู้กู้ทำผิดสัญญาเงินกู้ให้เสียค่าปรับร้อยละ 0.50 บาทต่อวัน

4. อัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยเงินกู้อยู่ที่ร้อยละ 6 ต่อปี

5. ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายในหนึ่งปี

5. แบบขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง ในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนประกอบ 5 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชน
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน
3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน/ชุมชน

4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชน

5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

6. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตะคลองเต้ ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งกองทุน

บ้านตะคลองเต้ เลขที่ 69 หมู่ 1 ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา 30170

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้สมาชิก
- 2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะและเงินรับฝาก
- 3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 4) เพื่อพัฒนาจิตใจให้สมาชิกเป็นคนดี มีคุณธรรม
- 5) เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม

3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- 1) เงินที่ได้รับจากการจัดสรรของคณะกรรมการ
- 2) เงินกู้ยืม
- 3) เงินหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- 4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 5) เงินฝากสัจจะหรือเงินรับฝาก
- 6) เงินค่าหุ้น
- 7) เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- 8) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระติดพันอื่นใด

4. คุณสมบัติของสมาชิก

- 1) เป็นผู้ตั้งบ้านเรือนพำนักหรืออาศัยในบ้านตะคลองเต้ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี และต้องมีอายุครบ 20 ปี บริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 75 ปี

- 2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยกับหลักของกองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุน
 - 3) เป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงไม่เป็นนักพรตหรือนักบวช มีความสามารถที่จะประกอบอาชีพที่สุจริตได้ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- 1) ยื่นคำร้องเข้าเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการ
 - 2) ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้างต้น สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุน ได้ปีละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครเป็นสมาชิก
 - 3) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก โดยชอบธรรม
6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
- 1) ตาย
 - 2) ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
 - 3) วิกลจริตหรือพินเพื่อนหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
 - 4) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้ร่วมประชุม
 - 5) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ ร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด ๆ
 - 6) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัคร
 - 7) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดจุดประสงค์ที่วางไว้
7. ประเภทการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมต่อไปนี้
- 1) การพัฒนาอาชีพ
 - 2) การสร้างงาน
 - 3) การสร้างและ/หรือเพิ่มรายได้
 - 4) ลดรายจ่าย
 - 5) บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน

8. การอนุมัติเงินกู้

สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้ต้องทำโครงการเพื่อขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ประสงค์ในการกู้เงินอย่างชัดเจน

9. วงเงินกู้

ให้สมาชิกกู้ได้ในวงเงินไม่เกินรายละเอียดสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้ การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

10. อัตราดอกเบี้ยและค่าปรับ

- 1) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 6 ต่อปี
- 2) อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ร้อยละ 2 ต่อปี

11. การจัดสรรกำไรสุทธิ เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกองทุนและได้ปีบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรได้ดังนี้

- 1) เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ในอัตราร้อยละ 10
- 2) เป็นเงินประกันความเสี่ยง ในอัตราร้อยละ 49
- 3) เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ร้อยละ 20
- 4) เป็นทุนการศึกษาและการพัฒนาอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 5
- 5) เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุน ในอัตราร้อยละ 10
- 6) เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ในอัตราในอัตราร้อยละ 5
- 7) เป็นกองทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 5
- 8) อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร ในอัตราร้อยละ 5

(รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก)

7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบ ชิพพ์โมเดล

1. จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชิพพ์โมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ [สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (บรรณาธิการ), 2544] ดังนี้

แบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันที และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้ว เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชีพพี จึงเป็นที่ นิยมใช้ทั้งนี้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดีข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะ ประเมินได้เป็นอย่างดี ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก จึงเป็นที่นิยมอย่างกว้าง ขวาง

2. แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพพี ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือ กำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และ สังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐานและการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation :C) เป็นการประเมิน ก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและ ความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation :I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณา ความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการ โครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation :P) เป็นการประเมินระบบเพื่อหา ข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการ ช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation :P) เป็นการประเมินเพื่อ เปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการ चुบ เลิก ขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ

การตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้นที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหาร จัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชน ที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการเพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส และยังเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน เอกชน และประชาสังคม

เป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพิ่มขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการภายในกองทุนให้กับท้องถิ่นของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

บทที่ 3 วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการในครั้งนี้ มีวิธีการในการดำเนินการประเมินโครงการซึ่งประกอบไปด้วยส่วนประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

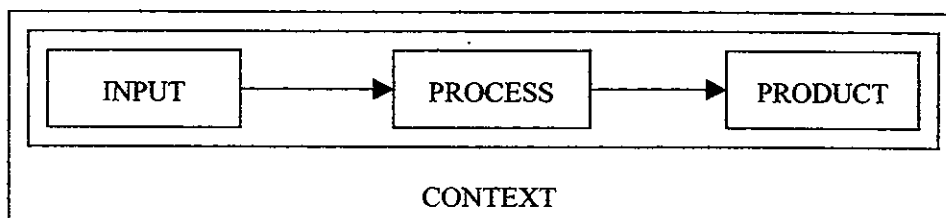
1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านตะกอลงแล้ง ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ใช้การประเมินเชิงระบบ ซึ่งตรงกับ ซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) โดยแบบจำลองซิฟฟ์โมเดลระบุว่า จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

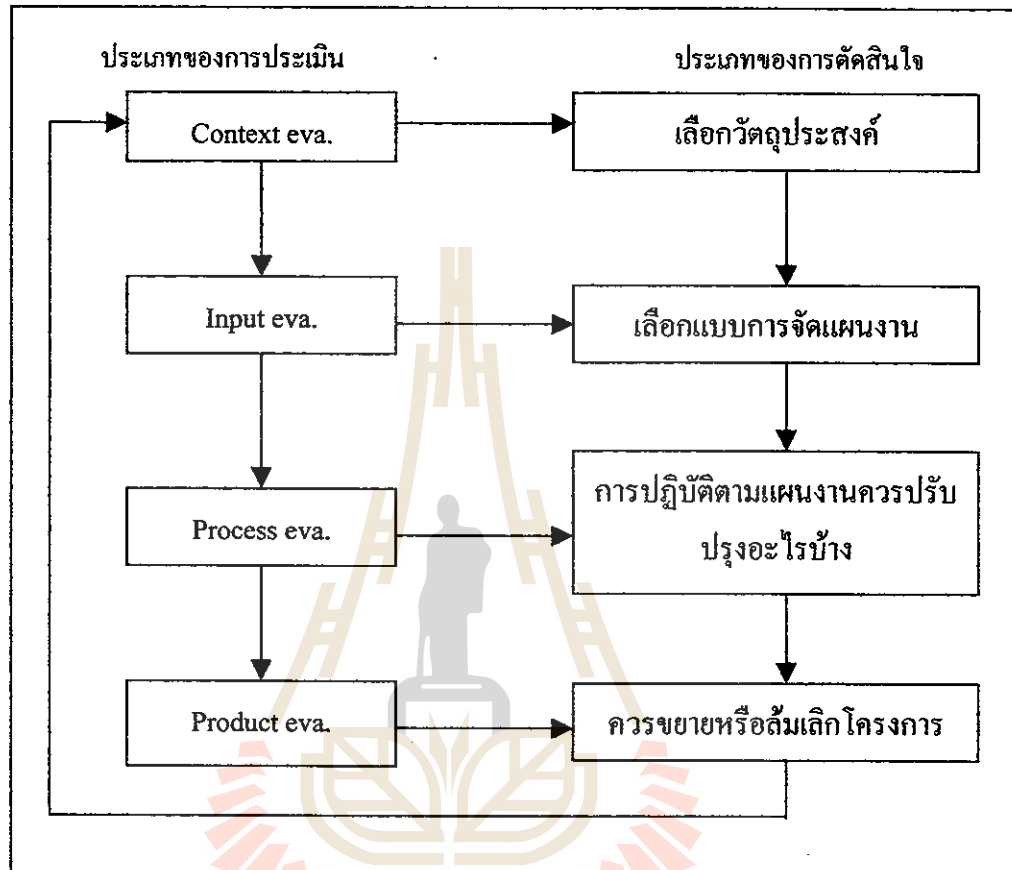
- 1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อม ซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น
- 2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
- 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้
- 4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของระบบ CIPP

ซีพีพีโมเดล เป็นแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ในการประเมินโครงการ นำเสนอครั้งแรกโดย Stufflebeam และคณะ โดยเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

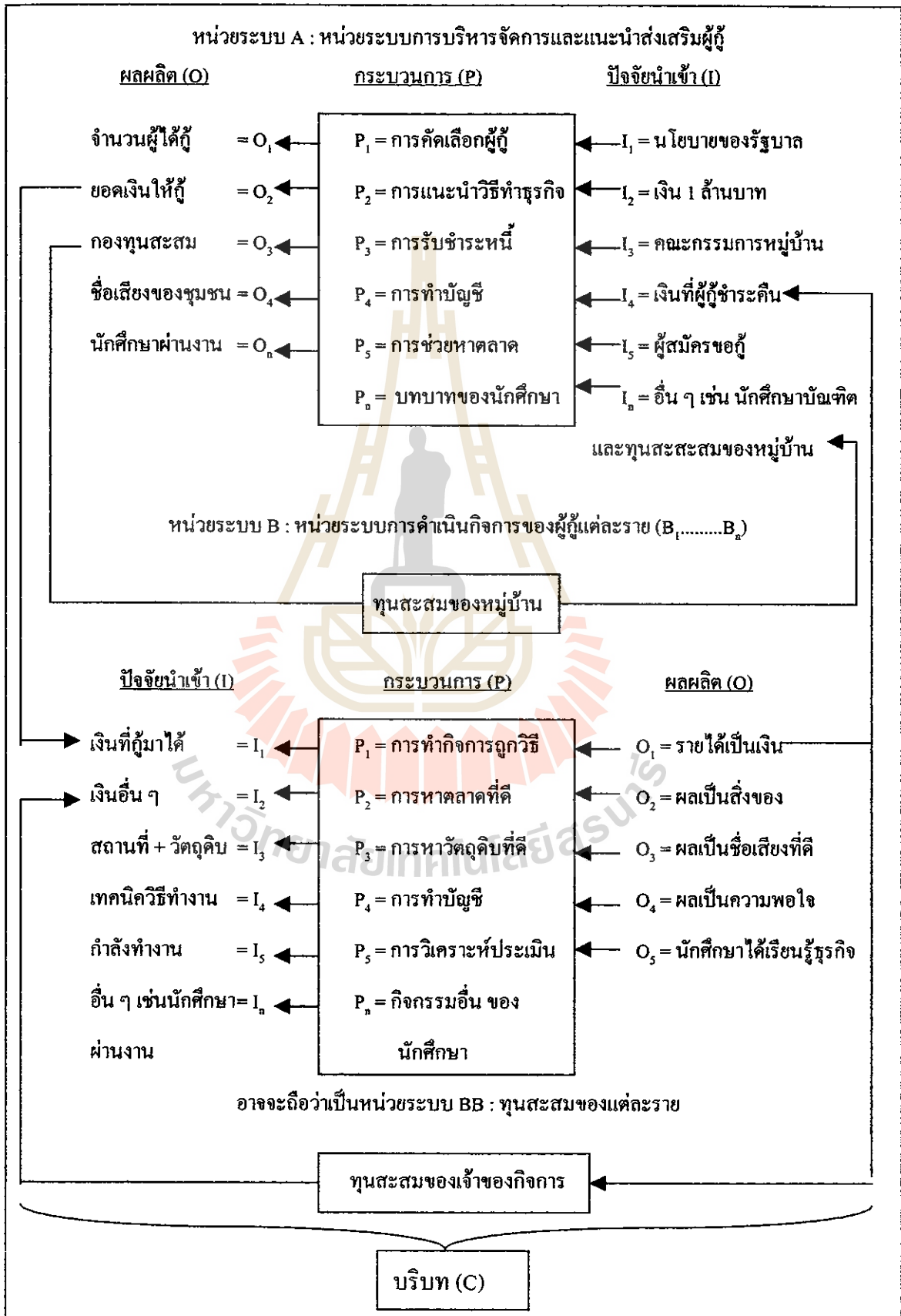
Context Evaluation เป็นการประเมินสถานะแวดล้อมก่อนเริ่มโครงการเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น สำหรับที่จะนำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

Input Evaluation เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าที่มีความสำคัญ อันจะนำไปสู่การเลือกแบบการจัดแผนงานเพื่อกำหนดโครงสร้างในการดำเนินการโครงการ

Process Evaluation เป็นการประเมินกระบวนการเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินการเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอะไรบางอย่างที่ต้องปรับปรุงพัฒนา เพื่อให้ได้การดำเนินการโครงการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Product Evaluation เป็นการประเมินผลผลิต เพื่อให้ทราบว่า โครงการดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด ทั้งนี้รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วย โดยมีข้อมูลหลักฐานสนับสนุน

แผนภาพที่ 3 แสดงองค์ประกอบภายในกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ชีพจร โมเดล” มีส่วนประกอบดังนี้

จากแผนภาพแสดงระบบของการทำงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้จึงประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละรายโดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามระบบการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ มีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ และมีผลผลิต ได้แก่ ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละรายมี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการและมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบของกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้ แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดีส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ และเป็นนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งไม่มีชีวิต

สำหรับประชากรที่ใช้ในการศึกษา บ้านตะคลองแสง หมู่ที่ 1 ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา คือ

- 1) ประชากร หมายถึง จำนวน สมาชิกในหมู่บ้านตะคลองแสง ซึ่งมี 555 คน
- 2) ประชากร หมายถึง จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมี 83 คน
- 3) ประชากร หมายถึง จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน ซึ่งมี 126 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมา เป็นตัวอย่างเพื่อให้เป็นตัวแทนประชากรในการศึกษา

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา บ้านตะคลองแสง หมู่ที่ 1 ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จะใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan มีความหมายดังนี้

- 1) กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง สมาชิกในหมู่บ้าน จำนวน 555 คน ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 226 คน
- 2) กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจำนวน 83 คน ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 66 คน
- 3) กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ครวเรือนในหมู่บ้าน จำนวน 126 ครวเรือน ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่าง คือ 97 คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ

ตัวแปร (Variable) หมายถึง สิ่งเกี่ยวข้องกับการหาคำตอบ ซึ่งอาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและโครงสร้างของสิ่งที่กำลังศึกษา

ตัวชี้วัด (Indicators) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบบประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงในลักษณะเชิงคุณภาพ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแสง หมู่ที่ 1 ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีการประเมินหน่วยระบบ 2 หน่วยระบบดังนี้

1. การประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A)
2. การประเมินหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B)

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดและตัวแปรที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแสง จึงได้ใช้ตัวแปรและตัวชี้วัดตามกรอบแนวคิดทฤษฎี ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดบริบท
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน

- 2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 2.5 ผู้สมัครขอกู้
- 3. ตัวชี้วัดกระบวนการ ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - 3.3 การรับชำระหนี้
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การช่วยหาตลาด
- 4. ตัวชี้วัดผลผลิต ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 4.1 จำนวนผู้ได้กู้
 - 4.2 ยอดเงินให้กู้
 - 4.3 กองทุนสะสม
 - 4.4 ชื่อเสียงของชุมชน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย

- 1. ตัวชี้วัดบริบท
- 2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่น ๆ
 - 2.3 สถานที่และวัตถุดิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีการทำงาน
 - 2.5 กำลังการผลิต
- 3. ตัวชี้วัดกระบวนการ ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.2 การตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
- 4. ตัวชี้วัดผลผลิตประกอบด้วยตัวแปรดังนี้
 - 4.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.2 ผลผลิตเป็นสิ่งของ

4.3 ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี

4.4 ผลเป็นความพอใจ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแสง หมู่ที่ 1 ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการดังนี้

1. การสังเกต (Observation) จะทำการสังเกตประชากรกลุ่มเป้าหมาย จากการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออก ความรู้สึกนึกคิด แล้วทำการจดบันทึก

2. การสัมภาษณ์ (Interview) จะทำการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ผู้นำชุมชน ซึ่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน

2.2 ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.3 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

2.4 ประชาชนในท้องถิ่น

โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะใช้แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3) และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9) แล้วสรุปผลการสัมภาษณ์

3. แบบสอบถาม (Questionnaire) จะทำการสอบถามกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ ตามประเด็นที่ต้องการทราบ

4. การจัดเวทีประชุมชาวบ้านในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล เช่น การจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6) หรือการจัดเวทีประชาคมวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชน โดยกระบวนการ AIC แบบรายงานที่ใช้คือ การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12) รวมถึงแบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.5) เป็นต้น

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน เริ่มต้นตั้งแต่การระบุนิเวศประสงค์ที่ต้องการเก็บรวบรวม การจัดลำดับข้อมูลอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน และมีการกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นที่ต้องการประเมินซึ่งข้อมูลที่ได้มีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านตะคลองแสง หมู่ที่ 1 ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล
2. เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan
3. เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้
 - 3.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือประชาชนทั่วไปภายในท้องถิ่น รวมทั้งการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านและตำบล
 - 3.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารหลักฐานต่าง ๆ จากกองทุนหมู่บ้าน แผนพัฒนาตำบลจากองค์การบริหารส่วนตำบลโค้งยาง ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน(จปฐ.) และ กชช2ค. จากพัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนิน เป็นต้น
4. วิเคราะห์ข้อมูลและทำการเรียบเรียงจนได้ประเด็นที่ชัดเจน ดังปรากฏในบทที่ 4

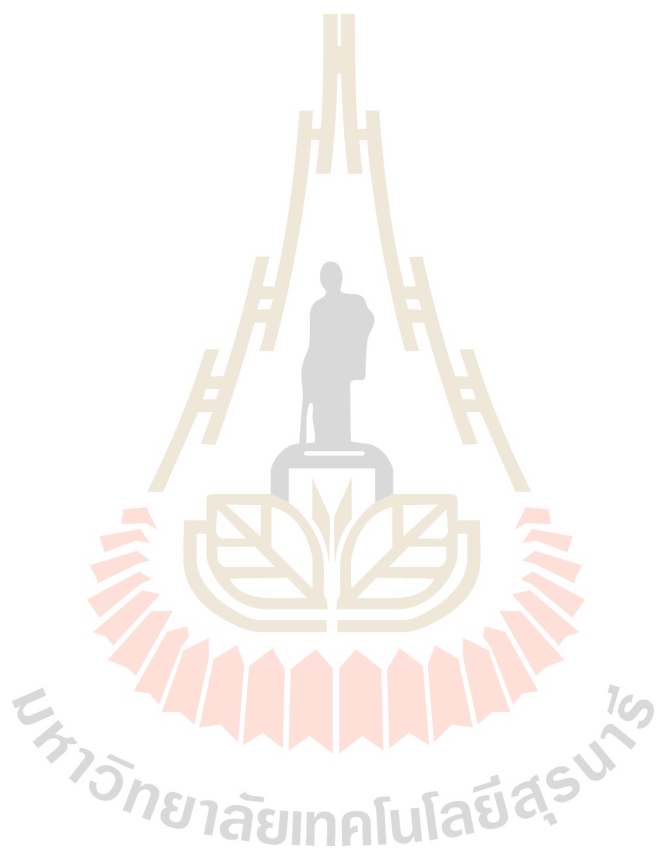
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวกรวดเร็วและง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความและสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ ระดับของข้อมูล เป็นต้น แล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณหรือเครื่องคอมพิวเตอร์

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแสง หมู่ที่ 1 ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข แล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ ในรูปของตาราง สัดส่วน ร้อยละ เป็นต้น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหรือความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนด ซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากแบบสอบถาม การบันทึกผลการสัมภาษณ์ หรือจากการสังเกต โดยการนำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

โดยใช้หลักการของตรรกะ เพื่อหาข้อสรุปของข้อมูล ที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการ
คำตอบ ได้อย่างชัดเจน

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแล้ง ตำบล โต้้งยาง อำเภอ สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็น สำคัญ ประกอบด้วยกรรายงานข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการทดลองวิธีใหม่

ตอนที่ 4 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตอนที่ 5 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตอนที่ 6 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการอัน ได้แก่

6.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 5

ข้อ เพียงใด

6.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัด

ขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน

6.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการ

ทำสารนิพนธ์ครั้งนี้

6.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ผลการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ผ่านมานับเป็นปัจจัยที่สำคัญประการ หนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างกลุ่มคนรายได้ต่ำ สุด 20% แรกของประเทศดีขึ้นตามลำดับ ประชาชนมีการใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือนเพื่อนำมาซึ่ง ความอยู่ดีมีสุขเพิ่มขึ้นด้วย เป็นเหตุให้จำนวนคนจนลดลงเหลือเพียง 6.8 ล้านคนในปี 2539 แต่ หลังจากประเทศไทยประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540 อย่างรุนแรงทำให้เศรษฐกิจโดยรวม มีปัญหาทางด้านเสถียรภาพอย่างรุนแรงโดยเฉพาะในปี 2541 เศรษฐกิจโดยรวมได้หดตัวถึงร้อยละ 10.5 อัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 8.1 ล้านคน และกลุ่มคนเกือบจนเพิ่มขึ้นอีก 8.9 ล้านคน โดยกลุ่ม

คนจนมากมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 1.8 ล้านคน และกลุ่มคนเกือบจนเพิ่มขึ้นอีก 0.2 ล้านคน ซึ่งคนกลุ่มนี้พร้อมที่เปลี่ยนสถานภาพมาเป็นกลุ่มคนจนได้ตลอดเวลา พิจารณาจากสถานะความยากจนโดยอาศัยเกณฑ์เส้นความยากจน นอกจากนี้ในด้านความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนจนกับกลุ่มคนรวยก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ผลจากวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้ประชาชนลดการใช้จ่ายในครัวเรือนในอัตราที่มากกว่าการลดลงของรายได้อย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากประชาชนยังไม่มั่นใจต่อสถานการณ์เศรษฐกิจของไทยที่ยังไม่ฟื้นตัวได้มากเท่าที่ควร ความยากจนของประเทศ มีลักษณะที่สำคัญสรุปได้คือ คนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบทโดยเป็นคนจนในเขตชนบทร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมดทั้งหมดจำนวน 8.6 ล้านคน โดยคนจนถึงสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประกอบอาชีพในภาคการเกษตร นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่สำคัญอื่น ๆ คือ เป็นเกษตรกรรายกจนถือครองที่ดินน้อย มีขนาดครัวเรือนใหญ่ มีอัตราส่วนพึ่งพิงหรืออัตราส่วนการเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กสูง รวมทั้งยังพบว่าคนจนได้รับการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป รวมทั้งการได้รับสวัสดิการหรือการเข้าถึงบริการสาธารณะของรัฐ

ในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจนปรากฏว่า รัฐบาลในปัจจุบันได้ประกาศสงครามกับความยากจนที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนและจริงจังมากขึ้น โดยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบยั่งยืน รวมถึงผู้ด้อยโอกาสเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาคคนจนที่ขัดสนทางเศรษฐกิจหรือด้านรายได้ในการยังชีพ และกลุ่มคนยากจนเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความขัดสนในหลายด้าน ๆ อาทิ ด้านที่ดิน สาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น สำหรับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลในปัจจุบันได้มีการดำเนินการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ นโยบายของรัฐในการสร้างความเข้มแข็งของสังคมและเศรษฐกิจฐานราก ประกอบด้วย 5 โครงการ คือ 1) โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย 2) การจัดตั้งธนาคารประชาชน 3) การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 4) โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 5) โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า การดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐภายใต้แผนงาน/โครงการปกติ ซึ่งมีหน่วยงานงานที่เกี่ยวข้องประมาณ 7 กระทรวงหลัก วงเงินงบประมาณปี 2545 จำนวน 76,693.67 ล้านบาท โดยงบประมาณแก้ไขปัญหาความยากจนเน้นด้านการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาศักยภาพและการจัดสรรสวัสดิการสังคมสำหรับคนจน และการส่งเสริมบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานโดยชุมชนท้องถิ่น ปัจจุบันภาคประชาสังคมและชุมชนได้ตื่นตัวและมีการรวมกลุ่มกันในหลายพื้นที่เป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ของตนเองและร่วมกับภาครัฐในกระบวนการพัฒนาโดยปีงบประมาณ 2545 มีการสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชนวงเงิน 8,500

ล้านบาท เพื่อให้ชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการจ้างงาน เพิ่มรายได้ในชุมชนท้องถิ่น และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก รวมทั้งเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นอันนำไปสู่การสร้างรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

SMEs ย่อมาจากภาษาอังกฤษ Small and Medium Enterprises หรือแปลเป็นภาษาไทยว่า “วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม” สำหรับความหมายของวิสาหกิจ (Enterprises) ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1. กิจการการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining)
2. กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail)
3. กิจการบริการ (Service Sector)

ส่วนลักษณะขนาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กำหนดจากมูลค่าขั้นสูงของสินทรัพย์ถาวรสำหรับกิจการแต่ละประเภท ดังนี้

	ขนาดกลาง	ขนาดย่อม
1. กิจการการผลิต	ไม่เกิน 200 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
2. กิจการบริการ	ไม่เกิน 200 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
3. กิจการการค้า		
- ค้าส่ง	ไม่เกิน 100 ล้านบาท	ไม่เกิน 50 ล้านบาท
- ค้าปลีก	ไม่เกิน 60 ล้านบาท	ไม่เกิน 30 ล้านบาท

ความสำคัญของ SMEs ต่อระบบเศรษฐกิจ

SMEs คือวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งช่วยกระจายการกระจุกตัวของโรงงานกิจการวิสาหกิจในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลไปสู่ภูมิภาคก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ คือ

1. ช่วยการสร้างงาน
2. สร้างมูลค่าเพิ่ม
3. สร้างเงินตราต่างประเทศ
4. ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพิ่มทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
5. เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุนและสร้างเสริมประสิทธิภาพ
6. ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
7. เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี 2540 ซึ่งเริ่มจากสถาบันการเงินก่อนจะลุกลามไปสู่ธุรกิจเกือบทุกสาขา ทั้งกิจการขนาดใหญ่และขนาดเล็กล้วนได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นด้วยกันทั้งสิ้น วิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคการผลิตที่แท้จริงก็ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจเช่นเดียวกันกลุ่ม SMEs ล้วนประสบปัญหาขาดสภาพคล่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้อำนาจซื้อการบริโภคของประชาชนลดน้อยลงเป็นผลให้กิจการ SMEs ที่เป็นการรับช่วงการผลิตจากกลุ่มอุตสาหกรรมสนับสนุนซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดกลางที่ใช้เทคโนโลยีฟุ้งพางจากต่างประเทศ การพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศไทยรวมทั้งแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปในอนาคตหากกลุ่ม SMEs มีความแข็งแกร่งสามารถยืนหยัดและแข่งขันกับสินค้าต่างประเทศได้จะกลายเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไปโดยแนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนา SMEs อย่างชัดเจนในภาพรวม ดังนี้

1. เพื่อบรรเทาปัญหาของ SMEs ที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันและช่วยพยุงกลุ่ม SMEs ให้ดำรงอยู่รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจมีแนวทางการดำเนินการ คือ
 - (1) เพื่อปรับปรุงเพิ่มเติมเสริมแต่งในจุดที่ SMEs มีปัญหา
 - เทคโนโลยีการผลิตและการบริการ
 - การตลาด
 - การเข้าถึงแหล่งเงินทุน
 - การพัฒนาบุคลากร
 - การเข้าถึงแหล่งข้อมูล

- (2) สร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานของหน่วยงานปฏิบัติการ
 - (3) สร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุนซึ่งกันและกัน
 - องค์กรภาครัฐ เอกชน ทั้งส่วนกลางและภูมิภาค
 - สถาบันอิสระเฉพาะทาง
 - สถาบันการศึกษา
2. พัฒนา SMEs ที่ดำเนินการอยู่แล้วให้ขยายตัวเจริญเติบโตและสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก โดยมีความสามารถเทียบได้กับวิสาหกิจ SMEs ต่างชาติ และสามารถออกไปแข่งขันในต่างประเทศ มีแนวทางดำเนินการคือ
- (1) เน้นความเข้มข้นการพัฒนาไปสู่มาตรฐานสากล
 - มาตรฐานคุณภาพสินค้า
 - ความรวดเร็วในการส่งมอบสินค้าและบริการ
 - มาตรฐานระบบการบริหารการผลิต เช่น ISO 14000
 - มาตรฐานสุขอนามัย
 - การป้องกันสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ
 - การคุ้มครองแรงงานและสิทธิมนุษยชน
 - (2) เน้นกลไกการสนับสนุนเงินทุน การร่วมทุน (Venture Capital) และการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์สำหรับ SMEs
 - เพื่อปรับปรุงผลผลิต (Productivity)
 - เพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตและนวัตกรรม
 - เพื่อปรับปรุงระบบการจำหน่ายและบริการให้รวดเร็ว
 - เพื่อขยายกิจการ
3. สร้าง SMEs ที่มีอนาคต มีนวัตกรรม หรือเป็นกลุ่ม SMEs ด้านนโยบายการพัฒนาให้เกิดขึ้น และเติบโตอย่างยั่งยืน มีแนวทางดำเนินการคือ
- (1) เน้นในเรื่องข้อมูลข่าวสารการลงทุนสาขาที่มีศักยภาพ
 - (2) เน้นกลไกการส่งเสริมอย่างใกล้ชิดและครบวงจรในลักษณะการบ่มเพาะ (Incubation)
 - (3) เน้นกลไกสินเชื่อเพื่อการเริ่มต้นกิจการ (Start-up Loans)
 - (4) เน้นกลุ่มเป้าหมายด้านนโยบาย เช่น

- กลุ่มผู้มีความรู้และประสบการณ์ทำงาน
- กลุ่มผู้จบการศึกษาใหม่ที่มีความสามารถเชิงนวัตกรรม
- กลุ่มราษฎร หรือราษฎรอิสระที่จะจัดตั้งหน่วยผลิตหรือธุรกิจชุมชน

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ดุลการค้า (Trade Balance) เป็นผลต่างสุทธิระหว่างมูลค่าสินค้าออก เอฟ.โอ.บี. (ราคาที่ไม่รวมค่าระวางและประกันภัยสินค้า) กับมูลค่าสินค้าเข้า ซี.ไอ.เอฟ. (ราคาซึ่งรวมราคา ระวางและประกันภัยสินค้า) ที่ได้ปรับตามค่านิยามของดุลการชำระเงินแล้ว

ดุลการชำระเงิน หมายถึง ผลสรุปของการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Transaction) ระหว่างผู้มีถิ่นฐานในประเทศ (Resident) กับผู้มีถิ่นฐานในต่างประเทศ (Nonresident) ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง

สรุปจาก (ไทยรัฐ, 8 สิงหาคม 2545, หน้า 8) ประเทศไทยขาดดุลการค้าจำนวนมากอย่างต่อเนื่องเพราะการนำเข้าสินค้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ โดยในช่วงปี 2535-2540 ไทยขาดดุลการค้าเฉลี่ยปีละประมาณ 261,000 ล้านบาท แต่เริ่มเกินดุลเป็นครั้งแรกตั้งแต่ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจมูลค่า 474,000 ล้านบาท ในปี 2541 แต่การเกินดุลการค้ามีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องในปี 2544 ไทยเกินดุลการค้าเพียง 136,500 ล้านบาท

ปี 2544 การนำเข้าของไทยมีมูลค่า 2.76 ล้านบาท หรือ 54% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) แบ่งออกเป็น 4 หมวด คือ สินค้าทุน 47.2% วัตถุดิบและสินค้ากึ่งสำเร็จรูป 31.9% น้ำมันและเชื้อเพลิง 11.6% สินค้าอุปโภค 8.2% และสินค้าอื่น ๆ 1.1% เมื่อพิจารณาสินค้านำเข้าทั้ง 4 หมวดนั้น มีจำนวนสินค้าทั้งสิ้น 7,063 รายการ ในจำนวนนี้ไทยผลิตได้และส่งออก 5,509 รายการ เป็นสินค้าที่มีมูลค่าส่งออกสูงกว่านำเข้า 2,209 รายการ โดยมีมูลค่าประมาณ 532,680 ล้านบาท และเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกน้อยกว่าการนำเข้า 3,300 รายการ

1.1.1 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สรุปจาก พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์, สุเมธ เหลืองศิริมงคล, กานดา ชูเชิด (2545) สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุขของคน แต่สภาพแวดล้อมที่ดั้นด้นถูกทำลายด้วยฝีมือของมนุษย์ ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อเนื่องกันไปทั่วโลก ดังเช่นสถานการณ์สภาพแวดล้อมของคนไทย เมื่อเปรียบเทียบในช่วงก่อนเกิดวิกฤตและหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งมี 3 ด้าน ดังนี้ คือ

1. ด้านความต้องการที่อยู่อาศัยและการได้รับบริการสาธารณสุขอุปโภค
2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3. ด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สภาพแวดล้อมของคนไทยทางด้านที่อยู่อาศัยและบริการสาธารณสุขมีแนวโน้มดีขึ้น ขณะที่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากเกิดคดีอาชญากรรมและคดีอาชญากรรมคดีเพิ่มมากขึ้น สถิติของคดีอาชญากรรมในปี 2535-2543 มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีอัตราเพิ่มค่อนข้างสูง โดยเพิ่มขึ้นจาก 168,641 ในปี 2539 เป็น 263,324 คดีในปี 2543 พื้นที่ที่เกิดปัญหาอาชญากรรมมากที่สุดคือ กรุงเทพฯ ส่วนในด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นยังคงเป็นปัญหาของประเทศซึ่งเกิดเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไป ปัญหาด้านมลพิษในด้านต่าง ๆ มักจะเกิดขึ้นกับเมืองใหญ่ ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ เช่นมลพิษในอากาศและมลพิษทางเสียงอันเนื่องมาจากปัญหาการจราจรที่ติดขัดอย่างมาก ปัญหาอื่นนอกจากนี้ก็มีในเรื่องของสารเคมีอันตรายที่เกิดจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ปัญหาการกำจัดขยะไม่ถูกหลักสุขาภิบาล พื้นที่ป่าของประเทศไทยมีจำนวนลดลง ในปี 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่า 171 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 53 ของพื้นที่ทั้งประเทศ และลดลงเหลือเพียง 25.3 ของพื้นที่ทั้งประเทศในปี 2541

จากปัญหาทั้ง 3 ด้าน ข้างต้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดี สิ่งสำคัญคือการสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนในสังคมร่วมมือกันในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่ดี

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สรุปจาก (ไทยรัฐ, 2 กรกฎาคม 2545, หน้า 9) ธนาคารแห่งประเทศไทยเปิดเผยถึงยอดหนี้ต่างประเทศ ณ สิ้นเดือน เม.ย. มีจำนวน 64.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (คิดเป็นเงินไทยประมาณ 2,846,800,000,000 บาท) เพิ่มขึ้นจากเดือนมีนาคมที่อยู่ระดับ 64.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเดือนมีนาคมเพิ่มขึ้น 0.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของหนี้ภาคทางการ ที่เพิ่มขึ้น 0.4 พันล้านดอลลาร์ ณ สิ้นเดือน เม.ย. มีจำนวน 27.0 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อเทียบกับหนี้ภาคทางการในเดือนมีนาคม มีจำนวน 26.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นของหนี้ภาครัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ ส่วนการชำระหนี้ของธนาคารแห่งประเทศไทย ในเดือนเมษายน มีการชำระคืนเงินกู้จำนวน 0.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับหนี้ภาคเอกชน ณ สิ้นเดือนเมษายน มีจำนวน 37.64 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลง 0.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อเทียบกับเดือนมีนาคม มียอดหนี้จำนวน 37.67 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคาร มีหนี้จำนวน 28.62 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลง 0.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากเดือนมีนาคม ภาคธุรกิจที่ไม่ใช่ธนาคารมีหนี้ต่างประเทศจำนวน 28.67 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

สัดส่วนหนี้ต่างประเทศในเดือนเมษายนภาคเอกชนมีหนี้ต่างประเทศ คิดเป็น 58.2% เทียบกับเดือนเมษายน อยู่ที่ระดับ 58.5% ส่วนหนี้ภาคทางการเดือนเมษายนคิดเป็น 41.8% เทียบกับเดือนมีนาคม อยู่ที่ระดับ 41.5% เนื่องจากในเดือนเมษายนมีการปรับตัวเลขหนี้ต่างประเทศตามผลการสำรวจหนี้ในช่วงไตรมาสแรกของปี 2545 และมีการปรับตัวเลขย้อนหลังถึง ไตรมาสที่ 4 ของปี 2544 ทำให้หนี้ต่างประเทศ ณ สิ้นปี 2544 และสิ้นไตรมาสแรกของปี 2545 เพิ่มขึ้น 161 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และ 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ตามลำดับ

ภาวะการชำระหนี้ต่างประเทศ ซึ่งรวมเงินต้นและดอกเบี้ย ในช่วงไตรมาสแรกของปี 2545 ภาวะการชำระหนี้ต่างประเทศมีจำนวน 3.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เทียบกับ ไตรมาสแรกของปี 2544 ที่มีการชำระหนี้ต่างประเทศจำนวน 4.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงจำนวน 0.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือลดลง 13% โดยเป็นการลดลงมากในส่วนของการชำระหนี้ภาคเอกชน ส่งผลให้ลดลงจาก 21.07% เหลือ 18.97%

1.1.6 บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

บรรยากาศความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท หรือความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท สาเหตุหนึ่งน่าจะมาจากการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง โดยเฉพาะการอพยพเข้าสู่กรุงเทพฯ

สรุปสาเหตุที่สำคัญของการอพยพย้ายถิ่นจาก (สวาท เสดาณรงค์และวิไลเจด ทวีสิน, 2536) สาเหตุที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นมีหลายประการด้วยกัน ซึ่งเป็นการผสมกันระหว่าง ปัจจัยต่าง ๆ พอสรุปเป็นปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ มีทั้งในทางผลักดัน (Push factors) ให้ประชากรย้ายถิ่นออกและทางดึงดูด (Pull factors) ให้ประชากรอพยพย้ายถิ่นเข้ามา

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยที่ผลักดันให้ประชากรย้ายออก เช่น ภูมิถิ่นนาเดิมประสบกับปัญหาความแห้งแล้งขาดแคลนน้ำ ดินขาดความสมบูรณ์ การขาดแคลนโรงงานอุตสาหกรรมในชนบททำให้แรงงานส่วนเกินจากการเกษตรไม่มีงานทำ

ปัจจัยดึงดูดให้ประชากรย้ายเข้า เช่น การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม การค้าและคมนาคม ทำให้ประชากรอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าไปในเขตเมืองและเขตกรุงเทพมหานครเพื่อหางานทำมากขึ้น

ปัจจัยทางสังคม

ปัจจัยผลักดัน เช่น ครอบครัวในชนบทมีอัตราการเพิ่มสูงกว่าในเมือง เมื่อสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้นแต่ที่ดินมีจำกัด ทำให้เกิดการอพยพย้ายจากถิ่นเดิมไปอยู่ที่อื่น ความไม่

เสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นและภูมิภาคต่าง ๆ ทำให้ประชากรละทิ้งถิ่นเดิมทำให้เป็นผลเสียต่อภูมิสำเนาเดิม เพราะขาดผู้บุกเบิกพัฒนาท้องถิ่น

ปัจจัยดึงดูด เช่น การอพยพตามครอบครัว การไปเยี่ยมญาติที่ทำงานอยู่ที่อื่น ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านคมนาคม สื่อสารมวลชน ทำให้มีการตื่นตัวและมีการเดินทางของชาวชนบทเข้าสู่เมืองมากขึ้น การพัฒนาทางด้านบริการสังคมต่าง ๆ ในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและที่ตั้งของสถานศึกษาชั้นสูง ทำให้ประชากร โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน วัยเรียน ย้ายเข้ามาหางานทำและศึกษาต่อกันมากขึ้น

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมคนไทย ตัวเลขค่าเศรษฐกิจที่ประเมินโดย IMF ซึ่งได้กล่าวว่าเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังดีขึ้น ทางรัฐบาลของท่าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็ตอบยั่วว่า ทางรัฐบาลได้พยายามแก้ไขและแนวโน้มดีขึ้น จึงทำให้คนไทยบางกลุ่มบางจำพวก สืบตาดหลังจากภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดตัวลงในอดีต เริ่มที่จะมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ชื่อของสุร่ยสุร่าย จากตัวเลขของสินค้านำเข้าปรากฏว่าตัวเลขที่น่าตกใจในการนำเข้า คือ สุรา และเครื่องสำอางค์ ซึ่งมีการนำเข้าสูงมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัวเลขต้องติดลบ และกระแสเงินสดต้องไหลออกค่อนข้างสูงจึงทำให้น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งต่อค่านิยมในสินค้าต่างประเทศ นอกจากสินค้านี้แล้วยังปรากฏตัวเลขว่าคนไทยได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศ ก่อนข้างสูงในช่วงปิดภาคเรียน จึงทำให้เป็นห่วงอย่างยิ่งต่อทัศนคติของลูกหลานไทยในอนาคตที่จะฟุ้งเฟ้อตามบรรพบุรุษ ที่สั่งสอนและทำให้ดำเนินทางของความฟุ่มเฟือย สุดท้ายค่านิยมผิด ๆ ก็จะติดตัวจนกระทั่งมีผลต่อตนเองและประเทศชาติ

จะต้องเปลี่ยนทัศนคติค่านิยมให้ตัวท่านเองและลูกหลานของท่านไม่เช่นนั้นวิกฤตการณ์เช่นนั้นจะต้องมาถึงท่าน เนื่องจากประเทศไทยยังเป็นประเทศยากจน มีหนี้สาธารณะค่อนข้างสูง ถึงแม้ว่าท่านจะเป็นมหาเศรษฐีแต่ท่านจะพบกับความลำบากหากประเทศของท่านตกในภาวะวิกฤต จะต้องประสบชะตากรรมที่น่าสังสารตกเป็นทาสของประเทศอื่น ๆ โดยไม่รู้ตัว เนื่องจากมีค่านิยมและทัศนคติต่อสินค้าต่างประเทศ (รวมพลัง ยุพาพร, 2543)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านตะคลองแก้ง

บ้านตะคลองแก้ง เดิมมีชาวบ้าน จำนวน 10 หลังคาเรือน ตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยกันมาเป็นเวลาหลายสิบปี ภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นป่ากร้าง ไม่มีถนนและยังคงเป็นป่า

ซ้ำเก่า ซึ่งในปัจจุบันคือที่ตั้งของ โรงเรียนบ้านโค้งยาง ภายในหมู่บ้านมีลำคลองไหลผ่าน 1 สาย ซึ่งในยามหน้าแล้งน้ำในลำคลองจะแห้งและตื้นเขินมาก เมื่อถึงเดือนกันยายนจึงจะมีน้ำไหลผ่าน เป็นเหตุให้มีการตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “ตะคลองแล้ง”

สำหรับการตั้งถิ่นฐานไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ถึงคนกลุ่มแรกที่เริ่มก่อตั้ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ใหญ่ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นเวลานานตั้งแต่บรรพบุรุษ ก่อนที่จะมีการก่อตั้งหมู่บ้าน ส่วนผู้ที่อพยพมาอยู่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ไม่มีผู้ที่อพยพมาจากที่ไกล ๆ

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ปัจจุบันบ้านตะคลองแล้งมีการเปลี่ยนแปลงไปมากพอสมควรทั้งจำนวนประชากรและสิ่งปลูกสร้างบ้านเรือนที่มากขึ้นและมีการพัฒนาให้ทันสมัยขึ้นด้วย ตามสภาพของบ้านเมืองที่มีความเจริญขึ้นจากการพัฒนาประเทศให้เท่าเทียมกับชาติอื่น

ในปัจจุบันบ้านตะคลองแล้ง หมู่ที่ 1 ตำบลโค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 126 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 555 คน โดยแบ่งตามช่วงอายุดังแสดงเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	272	49
- หญิง	283	51
2. อายุ		
1 วัน – 3 ปีเต็ม	24	4.32
3ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	26	4.68
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	66	11.89
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	28	5.05
14 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	25	4.50
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	264	47.57
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	55	9.91
60 ปีขึ้นไป	67	12.08
รวม	555	100

3. การศึกษา
 - 3.1 โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 1 แห่ง
 - 3.2 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 แห่ง
 - 3.3 ศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 1 แห่ง
4. แหล่งน้ำที่สำคัญในหมู่บ้าน
 - 4.1 ล้ำคลองไหลผ่าน 1 สาย ใช้ทำการเกษตรและอุปโภคบริโภค
 - 4.2 สระน้ำ 1 สระ
 - 4.3 น้ำฝนซึ่งทุกครัวเรือนมีภาชนะที่ใช้กักเก็บน้ำไว้บริโภคตลอดปี
5. ระบบสาธารณูปโภค

ตารางที่ 2 แสดงระบบสาธารณูปโภค

ระบบสาธารณูปโภค	จำนวน
1. ไฟฟ้า	126 ครัวเรือน
2. ประปา	126 ครัวเรือน
3. โทรศัพท์สาธารณะ	2 เครื่อง
4. ถนนคอนกรีต	2 กิโลเมตร
5. หอกระจายข่าว	3 แห่ง

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

ประชาชนในหมู่บ้านตะคลองแก้งมีอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำไร่ โดยในบางปีและบางรายจะทำนาปีละ 2 ครั้ง นอกจากนั้นก็จะมีปลูกพืชหมุนเวียนหลังจากการทำคือปลูกถั่วเขียว ในการทำนาของชาวบ้านนั้นจะได้ผลผลิตที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้รายได้บางปีก็เพียงพอบางปีก็ไม่เพียงพอ เนื่องจากชาวบ้านต้องกู้ยืมเงินมาใช้ในการทำนาทำไร่ ทำให้ผลตอบแทนที่ได้จากการขายผลผลิตต้องนำไปชำระหนี้ส่วนหนึ่ง และส่วนที่เหลือจึงจะได้นำมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต

นอกจากอาชีพการทำนาทำไร่ดังกล่าวแล้วยังมีชาวบ้านบางส่วนประกอบอาชีพอื่น ๆ ดังจะแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน มีดังนี้

อาชีพ	จำนวนครัวเรือน
1. ทำนา	40
2. ทำสวน ทำไร่	15
3. ค้าขาย	6
4. รับจ้าง	54
5. เลี้ยงสัตว์	5
6. รับราชการ	5
รวม	126

รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านคือปี สรุปได้ดังนี้

10,000 – 20,000	จำนวน 10 ครอบครั้ว
20,001 – 30,000	จำนวน 64 ครอบครั้ว
30,001 – 50,000	จำนวน 47 ครอบครั้ว
50,001 – 100,000	จำนวน 5 ครอบครั้ว

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

หมู่บ้านตะคลองแสงมีวัดอยู่ 1 แห่ง คือ วัดตะคลองแสงมีพระสงฆ์ ทั้งหมด 5 รูป ประชาชนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ เป็นการนับถือสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ วัดจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในด้านพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ วัดและศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้าน

บ้านตะคลองแสงมีประเพณีที่ประชาชนภายในหมู่บ้าน ได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งชาวบ้านให้ความสำคัญต่อคุณค่าของงานบุญไม่เปลี่ยนแปลง สำหรับงานประเพณี มีดังนี้

เดือนมากราคม มีการเทศน์มหาชาติ เรื่องพระเวสสันดรชาดกเป็นประจำทุกปีให้ชาวบ้านได้ฟังเทศน์และทำบุญร่วมกัน

เดือนกุมภาพันธ์ วันมาฆบูชา มีการทำบุญที่วัดในตอนเช้าและในตอนกลางคืนมีการเวียนเทียนรอบโบสถ์

เดือนเมษายน ประเพณีสงกรานต์ซึ่งถือเป็นปีใหม่ของไทย มีการคน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว และการทำบุญประจำปีเรียไรเงินเข้าวัดเพื่อที่จะนำมาช่วยซ่อมแซมศาสนสถานที่ชำรุด มีการละเล่นสาคน้ำของคนในหมู่บ้าน และยังมีมหรสพให้คนในหมู่บ้านได้ชม

เดือนกรกฎาคม ประเพณีเข้าพรรษามีการแห่เทียนพรรษาไปที่วัดเพื่อถวาย เป็นกุศลและมีการตกแต่งเทียนที่สวยงาม

เดือนตุลาคม ออกพรรษา มีประเพณีตักบาตรเทโว

เดือนพฤศจิกายน มีประเพณีลอยกระทง มีการจัดตกแต่งกระทงและขบวน แห่ให้สวยงาม เพื่อประกวดแข่งขันภายในอำเภอ

1.2.5 ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

1) การมีผู้นำที่ดี มีความซื่อสัตย์ มีกระบวนการทำงานที่โปร่งใส สามารถ ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบต่อนักที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความเสียสละพร้อมที่จะช่วยเหลือ ชาวบ้านในเวลาที่ได้รับความสะดวกหรือ

2) การมีความสามัคคีของประชาชนในหมู่บ้าน ที่เห็นได้ชัดจากการให้ความร่วมมือและร่วมแรงร่วมใจกันอย่างดี ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น พิธีกรรมทางศาสนาที่เป็นประเพณีและการให้ความช่วยเหลือกันและกันอย่างดี ถ้าหากว่าชาวบ้านคนใดมีการจัดงานบุญตามบ้านต่าง ๆ

1.2.6 ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

1) ประชากรในหมู่บ้านมีหนี้สินมากเกือบทุกครอบครัว ส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืมเพื่อนำมาประกอบอาชีพและผลตอบแทนที่ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีโอกาส ฟื้นตัวหรือชำระหนี้สิน ได้หมดยาก

2) การขาดผู้นำที่ดีในการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อร่วมกันทำอาชีพเสริมต่าง ๆ ที่ได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐ ทำให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่มีผู้นำที่มีประสบการณ์และความเสียสละในการที่จะทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ได้แก่

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านภายในหมู่บ้านตะคลองแสง ตำบล โค้งยาง มีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับรู้ข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ความรู้และทำความเข้าใจกับชาวบ้านจากทางพัฒนาชุมชนของ อำเภอสูงเนิน และจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ เป็นต้น

2) เงิน 1 ล้านบาท หมู่บ้านตะคลองเตี้ย ตำบลโค้งยาง ได้รับการโอนเงินเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2544 และปล่อยกู้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2544 จำนวน 53 ราย เป็นเงิน 830,000 บาท ปัจจุบันได้อนุมัติเงินกู้ไปแล้วจำนวน 943,000 บาท เป็นเงินกู้สามัญเพื่อพัฒนาอาชีพทั้งสิ้น และมีกำหนดส่งคืนเดือนกันยายน 2545

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตะคลองเตี้ย หมู่ที่ 1 ตำบลโค้งยาง ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 14 คน เป็นชาย 7 คน หญิง 7 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งสิ้น 83 คน การทำงานของคณะกรรมการกองทุนมีความโปร่งใสและยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ การอนุมัติเงินกู้เป็นไปตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านทุกประการ

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

เงินที่สมาชิกกองทุนผู้กู้เงินชำระคืน ซึ่งจะมีทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยในอัตราที่กำหนดในระเบียบกองทุนหมู่บ้านนั้น จะชำระโดยผ่านทางธนาคารออมสิน และทางคณะกรรมการ โดยเหรียญกษาปณ์ของกองทุนจะทำการบันทึกบัญชีในสมุดบัญชีของกองทุนหมู่บ้านไว้เป็นหลักฐาน

5) ผู้สมัครขอกู้

ในการขอกู้เงินนั้น ผู้ขอกู้จะต้องเป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านและจะต้องกรอกรายละเอียดในการขอกู้ ในแบบฟอร์มที่ทางกองทุนหมู่บ้านมีให้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการกู้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลและระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาอนุมัติเงินกู้แก่สมาชิก

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า

คณะกรรมการกองทุนได้มีการคัดเลือกจากผู้เสนอโครงการขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน โดยจะพิจารณาจากความเป็นไปได้ของโครงการและศักยภาพในการชำระหนี้ของผู้กู้ ความประพฤติที่ดี ซึ่งจะต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรม แต่มีกรณีที่ทางคณะกรรมการไม่อนุมัติเงินกู้ให้หรือให้วงเงินที่น้อยไม่เท่ากับที่ผู้กู้ได้ทำการขอกู้ได้ทำการขอกู้ ซึ่งก็คือสมาชิกที่ทางคณะกรรมการได้มีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถชำระหนี้คืนได้ส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มิฐานะยากจนและประกอบอาชีพรับจ้าง

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการทำบัญชี คือ เหรียญกษาปณ์ของกองทุน ได้มีการจัดทำบัญชีอย่างครบถ้วนตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด โดยประกอบด้วยบัญชีต่าง ๆ ดังนี้

- 1) บัญชีรายรับเงิน 1 ล้านบาท
- 2) บัญชีรายจ่ายเงิน 1 ล้านบาท
- 3) บัญชีรายรับเงินออม
- 4) บัญชีรายจ่ายเงินออม
- 5) ทะเบียนคุมค่าของตู้
- 6) ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว
- 7) ทะเบียนสมาชิก
- 8) ทะเบียนเงินค้ำหุ้น
- 9) ทะเบียนเงินฝากสัจจะ

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ผลโดยตรง พบว่า จากการที่รับเงินจัดสรร 1 ล้านบาท เข้ามาในหมู่บ้านนั้น ทำให้ชาวบ้านมีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยถูก และชาวบ้านสามารถนำเงินกู้อะไรไปลงทุนตามโครงการกองทุนหมู่บ้านที่เสนอขอได้แต่ในขณะเดียวกัน คณะกรรมการก็ไม่สามารถควบคุมการนำเงินไปใช้ของผู้กู้เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ โครงการที่ขอได้
- 2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า การที่ชาวบ้านมีแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และได้นำเงินไปพัฒนาอาชีพของตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการประกอบอาชีพของตน ให้ดีขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นแล้วกองทุนหมู่บ้านก็มีเงินทุนสะสมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกเดือน ซึ่งได้จากการฝากเงินสัจจะของสมาชิกทำให้ชาวบ้านมีเงินออมเป็นการฝึกนิสัยการออมให้กับชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นกับสมาชิกผู้กู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพจากโครงการที่ได้ขอไป
- 3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า จากการมีกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาภายในชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งเงินฝากของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ส่งผลกระทบทางอ้อม คือ หมู่บ้านมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ภายในชุมชน ชุมชนมีการพึ่งพาตนเองและมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้นำแต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้นำ สมาชิกผู้กู้เงินส่วนใหญ่จะนำไปเพื่อพัฒนาอาชีพ ดังนั้นจึงมักไม่มีปัญหาในการดำเนินงานเนื่องจากมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมานาน ส่วนผู้กู้บางรายที่กู้เงินเพื่อไปประกอบกิจการใหม่ เช่นเลี้ยงสัตว์ (ไก่, วัว) เมื่อมีปัญหา

สามารถที่จะไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้ในด้านนี้ ซึ่งอาจจะเป็น ปศุสัตว์อำเภอ หรือผู้มีประสบการณ์ในการเลี้ยงมาก่อน ซึ่งก็ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมทางคณะกรรมการได้พิจารณาจัดสรรและอนุมัติวงเงินกู้ให้ผู้ขอผู้ตามความเหมาะสมและตามความสามารถในการดำเนินการของโครงการที่ขอกู้ โดยจะพิจารณาด้วยความโปร่งใสและยุติธรรม แคว่งเงินที่ผู้ขอผู้ได้รับอาจไม่เพียงพอที่จะเป็นทุนในการดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้ และทำให้เกิดการขาดสภาพคล่องทางการเงิน

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยระบบ B ที่ต้องใช้ระหว่างดำเนินการผลิตหรือกระบวนการผลิต ที่เรียกว่า “ต้นทุนผันแปร” ซึ่งเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้ของกระบวนการผลิต เช่น สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ยารักษาโรค อาหารสัตว์ เป็นต้น เมื่อผู้ขอผู้ไม่มีทุนสำรอง อาจทำให้ผู้ขอผู้ต้องระดมเงินทุนเพิ่ม โดยการกู้เงินจากแหล่งอื่น ก่อให้เกิดภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นอีก

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

การทำกิจการทุกอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย พบว่า สมาชิกที่กู้เงินไปส่วนใหญ่จะใช้จ่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้เสนอขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุน มีบางรายเท่านั้นที่นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์บ้าง แต่บุคคลเหล่านั้นอาจจะมีความสามารถในการหาเงินมาชำระหนี้ได้ตรงตามกำหนด เพื่อรักษาเครดิตของตนเองในการขอกู้ครั้งต่อไป จึงผ่านการพิจารณาปล่อยกู้จากคณะกรรมการ

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง จากการที่สมาชิกได้กู้เงินไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ตนเองมีประสบการณ์มาก่อนแล้วนั้น และได้้นำเงินไปดำเนินการในเรื่องดังกล่าว พบว่า ผู้กู้มีรายได้ทั้งที่เป็นตัวเงินและสิ่งของเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านนั้นมีอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่า การกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบ ที่ผู้ประกอบการได้เคยทำการกู้ยืมมาลงทุน

2) ผลกระทบโดยตรง จากการที่ผู้กู้เงินได้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ผู้กู้สามารถที่จะขยายกิจการเดิมของตนเพิ่มขึ้น ภาวะทางการเงินของครอบครัวดีขึ้นมากกว่าเดิม ก่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ผู้กู้มีการพึ่งตนเองได้ เช่น มีความสามารถในการตัดสินใจในการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ได้ดีกว่าเดิม มีศักยภาพและความเข้มแข็งในการดำเนินกิจการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการทดลองวิธีการใหม่

ผู้ประเมินไม่ได้พบการทดลองวิธีการใหม่แต่อย่างใด ภายในหมู่บ้านตะคลองแก้ง ตำบล โค้งยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

4. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู อาชีพ ทำนาทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ในหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

4.1 อาชีพทำนาทำไร่ ปัจจุบันนำเข้าที่ตี ได้แก่ พันธุ์ข้าว และพันธุ์พืช มีกระบวนการผลิตที่ดี ได้แก่ การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช และการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ในกรณีที่สภาพภูมิศาสตร์ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิต ทำให้กระบวนการดำเนินการผลิตดำเนินไปได้อย่างดีและเหมาะสมก่อให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่พอใจของลูกค้าและตลาด โดยมีปริมาณที่พอเพียงกับการบริโภคในครอบครัวและการส่งออกสู่ตลาด

4.2 อาชีพทำสวน ปัจจุบันนำเข้าที่ตี ได้แก่ พันธุ์มะปราง พันธุ์ส้มโอ ที่เป็นที่ต้องการของตลาด และเป็นพันธุ์ที่มีรสชาติดี การใช้ปุ๋ย สารเคมีเร่งการเจริญเติบโต การกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช มีกระบวนการที่ดีคือ มีการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพแลปริมาณที่พอเหมาะต่อความต้องการของตลาด มีการควบคุมผลผลิตให้ออกนอกฤดูกาล ทำให้ได้ราคาที่สูง ผลกำไรที่ได้ก็สูงด้วย ก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อผู้ประกอบการ

4.3 อาชีพเลี้ยงปลา กู ปัจจุบันนำเข้าที่ตี ได้แก่ พันธุ์ปลาดุกที่แข็งแรง อาหารปลาดุกที่มีคุณภาพ มีกระบวนการที่ดี คือ มีการเตรียมบ่อเลี้ยงปลาที่ดี ถ้าเป็นบ่อใหม่ ก็มีการตากดินและการแช่บ่อดิน เพื่อให้บ่อมีสภาพที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงปลาก่อนที่จะปล่อยปลาลงบ่อ มีการให้อาหารที่เหมาะสม และพอเพียงต่อการเจริญเติบโตของปลาทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาดและมีปริมาณพอเหมาะที่ผู้ประกอบการสามารถควบคุมดูแลให้กิจการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 อาชีพเลี้ยงวัวนม ปัจจุบันนำเข้าที่ตี ได้แก่ แม่วัวพันธุ์ดี อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ มีกระบวนการที่ดีในการเลี้ยงและรีดนมวัวอย่างถูกวิธี มีการสร้างโรงเรือนที่อยู่อาศัยที่แข็งแรงและเหมาะสม รวมถึงการรักษาความสะอาดอยู่เสมอ ให้อาหารอย่างเพียงพอและถูกวิธี มีสัตวแพทย์จากกรมปศุสัตว์ดูแลและให้คำแนะนำ ในกรณีเจ็บป่วย ทำให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพ และเพียงพอต่อการนำออกสู่ตลาดทำให้กิจการดำเนินไปได้อย่างดีมีประสิทธิภาพ

5. ผลอื่น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1 ผลที่เกิดจากการมีระเบียบกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักมีวินัยในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเคารพสิทธิในหน้าที่ของผู้อื่น

5.2 ผลที่เกิดจากการมีเงินฝากสัจจะพบว่าประชาชนมีนิสัยรักการออมมากขึ้น

5.3 ผลที่เกิดจากการมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนรู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักการเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักการให้อภัยและมีน้ำใจ และส่งเสริมการทำงานแบบประชาธิปไตย

6. สรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

6.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อ พบว่า

6.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท สามารถพัฒนาอาชีพ เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนค่อนข้างดี มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากทางภาครัฐเป็นอย่างดี

6.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 14 คน แบ่งเป็นชาย 7 คน และหญิง 7 คน ร่วมกันในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เสนอแก่สมาชิกเพื่อขอความเห็นชอบ แล้วจึงนำไปปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น ซึ่งกรรมการแต่ละคนมีการแบ่งหน้าที่กันในการบริหารกองทุน ตามความสามารถและความชำนาญ ซึ่งการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแสงนั้น มีการทำงานอย่างเป็นระบบ เนื่องจากคณะกรรมการค่อนข้างเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุน

6.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า คนในชุมชนมีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และมีการนำมาปฏิบัติภายในหมู่บ้านในแต่ละครอบครัว มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมในการประกอบกิจการและนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง

6.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า เมื่อคนในชุมชนมีการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง มีแหล่งเงินทุนและความคิดที่จะประกอบกิจการของตนเองอย่างจริงจัง เพื่อให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจทั้งในระดับหมู่บ้าน อำเภอ และระดับประเทศในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก

6.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า จากนโยบายของรัฐบาล ซึ่งต้องการให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยให้มีกองทุนหมู่บ้าน หมู่

บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นทุนให้กับประชาชนในการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้าน เพื่อที่ชาวบ้านจะไม่ต้องอพยพไปทำงานต่างถิ่น ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น มีการร่วมมือกันในการทำงาน ร่วมกันแก้ปัญหา และรับผลประโยชน์ร่วมกัน การมีกองทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองในระดับหนึ่งก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน

6.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ ตามข้อ (6.1.1-

6.1.5) พบว่า

6.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

- 1) การได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างดีจากทางภาครัฐในการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับคนในชุมชนเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และยังให้ความช่วยเหลือในการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
- 2) การมีผู้นำที่ดีเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุน โดยมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ และทำงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
- 3) การให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคนในชุมชน ในการก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน และการปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

6.2.2 ปัจจัยด้านลบ พบดังนี้

- 1) คนในชุมชนส่วนใหญ่ยากจนและมีหนี้สินมากทั้งหนี้สินธนาคารและนายทุน นอกกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจการให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น
- 2) การที่สมาชิกบางส่วน นำเงินไปใช้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกองทุนเมื่อถึงเวลาชำระหนี้ อาจไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ ก่อให้เกิดภาระหนี้สินแก่ชาวบ้านกลุ่มนี้ และหากมีจำนวนสมาชิกมาขายในกรณีนี้ อาจทำให้กองทุนหมู่บ้านประสบปัญหาและกองทุนล้มเหลวได้

6.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า

จากการเกิดกองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้น ภายในหมู่บ้านชุมชน ซึ่งได้แก่ การมีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ รวมถึงมีการศึกษาการดำเนินงานกองทุน เพื่อให้มีประสิทธิภาพจากภายนอกชุมชน

และจากภาครัฐซึ่งมีการจัดอบรมเพิ่มเติมเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกกองทุน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

6.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

6.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด พบว่า

1) ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจจากการมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการนำไปประกอบอาชีพ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนและเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

2) ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางสังคม คือ การที่คนในชุมชนมีความสามัคคีร่วมมือกันทั้งร่วมคิด ร่วมทำให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน รวมถึงการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และการรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

6.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่คณะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า

- 1) สถาบันครอบครัวมีความอบอุ่นอยู่กันพร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก
- 2) ผู้นำมีความยุติธรรม
- 3) ชุมชนมีความสามัคคี
- 4) คนในชุมชนไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น
- 5) คนในชุมชนมีความซื่อสัตย์
- 6) ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแล้ง หมู่ที่ 1 ตำบล
ไถ้ยาง อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อทราบว่ากระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมายเพียงใด
- 2) เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวมีอะไรบ้าง
- 3) เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ
- 4) เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมายและเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

2. วิธีดำเนินการ

- 1) ศึกษาวัตถุประสงค์ หลักการ เป้าหมายของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 2) ศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
- 3) เก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) ทำการประเมินผลการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5) สรุปผลการประเมินผลข้อเสนอแนะ

3. ผลการดำเนินการ

- 1) การบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการยังไม่พบปัญหาอะไรมากนัก การดำเนินงานผ่านไปด้วยดี คณะกรรมการมีความเข้าใจและสามารถบริหารจัดการกองทุนของตน ได้อย่างดี
- 2) การจัดทำบัญชีตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทางเหรียญกษาปณ์ของกองทุนหมู่บ้านตะคลองแล้ง ได้รับผิดชอบในการจัดทำบัญชี

ซึ่งก็ผ่านไปด้วยดี เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์และความรู้ในการทำบัญชีพอสมควร

- 3) การอนุมัติเงินกู้จากคณะกรรมการเป็นไปด้วยความยุติธรรมและมีความโปร่งใสในการทำงาน
- 4) สมาชิกผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ได้นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ มีบางส่วนเท่านั้นที่กู้เงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ในการให้กู้ยืม
- 5) ไม่มีการประกอบอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นการนำเงินกู้ไปเพื่อใช้พัฒนาอาชีพเดิมที่เคยทำกันมา

การอภิปรายผลโดยสรุป ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านตะคลองแดง บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อ 1 การมีกองทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านตะคลองแดง ช่วยให้ชาวบ้านมีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ในการนำไปประกอบอาชีพ เพื่อนำไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านตะคลองแดงมีระบบการบริหารจัดการกองทุนที่ดี โดยมีการเลือกคณะกรรมการที่มีความสามารถในการทำงานและมีแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์ข้อ 3 กระบวนการพึ่งพาตนเอง พบว่า กองทุนหมู่บ้านตะคลองแดงปัจจุบันสามารถพึ่งพาตนเองได้ดีพอสมควร แต่ก็ยังต้องอาศัยการเรียนรู้จากภายนอกชุมชน ดังนั้นหมู่บ้านตะคลองแดงจึงขาดการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จำเป็นจะต้องมีการส่งเสริมและผลักดันจากทั้งทางภาครัฐและการได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเอง

วัตถุประสงค์ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันกันทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ปัจจุบันในชุมชนยังคงมีกาประกอบอาชีพแบบตัวใครตัวมัน ไม่มีกลุ่มอาชีพภายในชุมชน ดังนั้นหมู่บ้านตะคลองแดงจึงขาดการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จำเป็นจะต้องมีการส่งเสริมและผลักดันจากทั้งทางภาครัฐและการได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พบว่า คนในชุมชนบ้านตะคลองแดง มีความสามัคคีกันเป็นอย่างดี และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

- 1) การมีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ทำให้คนในชุมชนมีงานทำส่งผลให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น
- 2) การที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการประกอบอาชีพก่อให้เกิดการนำไปพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้นนั้น และเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยผู้ที่มีประสบการณ์ นำมาบอกกล่าวซึ่งกันและกันในชุมชนของตนเอง
- 3) การได้รับความรู้จากทางภาครัฐอย่างสม่ำเสมอทำให้การดำเนินการกองทุนหมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 ปัจจัยด้านลบ

- 1) คนในชุมชนมีภาระหนี้สินทั้งจากธนาคารและนายทุนนอกระบบ ซึ่งมีดอกเบี้ยสูง จึงทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน จากการต้องนำเงินส่วนหนึ่งไปชำระหนี้ ทำให้เงินส่วนที่เหลือไม่พอที่จะนำมาประกอบกิจการอาจก่อให้เกิดหนี้สินที่เพิ่มขึ้นอีกได้
- 2) คนในชุมชนขาดความร่วมมือ กันอย่างจริงจังในการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริม ที่ผ่านมาชุมชนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรใจการรวมกลุ่มอาชีพเนื่องจากขาดทั้งผู้นำที่ดีและคนในชุมชนไม่ให้ความสนใจมากนัก ทำให้หมู่บ้านพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองที่ยั่งยืนได้ช้า
- 3) คนในหมู่บ้านที่มีฐานะยากจนมากซึ่งมีอยู่หลายครอบครัว ไม่ได้รับการพิจารณาให้กู้ยืมเงินจากกองทุนเนื่องจากคณะกรรมการเกรงว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้ ดังนั้น เงินกองทุนหมู่บ้านจึงช่วยยกฐานะสำหรับผู้ที่มีฐานะปานกลาง แต่ผู้ที่ยากจนก็ยังคงยากจนเหมือนเดิม

3. การเกิดเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้ประเมินได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้ประกอบอาชีพทำนาทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ทำสวน เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนิน โครงการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

4. ตัวชี้วัดความเข้มของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

คนในชุมชน มีครอบครัวที่อบอุ่นอยู่กันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา ไม่ต้องอพยพไปทำงานยังต่างถิ่น สามารถลดค่าครองชีพจากการทำงานต่างถิ่นได้ อีกทั้งยังมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีอาชีพที่มั่นคงในท้องถิ่นของตนเอง

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

1) ผลโดยตรง (Immediate Result) สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนเมื่อนำไปประกอบอาชีพทำให้เกิดรายได้ และสามารถนำเงินส่งคืนให้กับกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนมีการเติบโตขึ้น นำไปสู่การเป็นกองทุนสวัสดิการสำหรับชาวบ้านที่ยั่งยืน

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้เงินไปประกอบอาชีพทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นแก่ครอบครัว มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและลดภาระหนี้สิน สามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าเดิม

3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป คือ สมาชิกในชุมชนมีงานทำ มีรายได้ ไม่ต้องออกไปทำงานต่างถิ่น ครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้าชุมชนโดยรวมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เศรษฐกิจภายในชุมชนก็ดีขึ้นก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านตะคลองแกลง โดยความคิดเห็นของผู้ประเมินนั้นทางกองทุนควรมีการแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนดังนี้

1. การบริหารจัดการกองทุน มีคณะกรรมการบริหารรวม 14 คน ซึ่งมากเกินไป กรรมการบางท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานน้อยมาก และไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการทำงานในกองทุนเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นควรได้รับการพิจารณาแก้ไขใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดกับกองทุน

2. เกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี และไม่เกิน 2 วาระนั้น ควรจะได้รับการพิจารณาอีกครั้ง เนื่องจากภายในหมู่บ้านมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในการดำเนินงาน ไม่มากนักและในการทำงานต้องอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ การทำงานต้องมีความต่อเนื่อง หากต้องการป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้ ควรจะเน้นหนักทางด้าน การตรวจสอบจะดีกว่า

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน สำหรับกองทุนหมู่บ้านตะคลองแกลง มีดังนี้

1. เกี่ยวกับสถานที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านซึ่งปัจจุบันยังไม่มีทำให้เอกสารในการดำเนินงาน ยังไม่ได้รับการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และกระจายอยู่ตามบ้านของคณะ

กรรมการบางท่านที่มีหน้าที่จัดทำด้านเอกสารต่าง ๆ และงานบัญชี ดังนั้นหากทางกองทุน มีสำนักงานที่สามารถดำเนินงานด้านการบริหารกองทุน ก็จะทำให้การทำงานมีระบบและเป็นระเบียบงานก็จะดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. อยากให้คณะกรรมการมีการติดตามกำกับดูแลผู้กู้เงินให้นำเงินกู้ไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อความยั่งยืนของกองทุน และเพื่อเป็นการควบคุมให้สมาชิกปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของกองทุนอย่างเคร่งครัด

3. หน่วยงานจากภาครัฐมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้านควรมีการติดตามสำรวจการนำเงินไปใช้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านตระหนักถึงนโยบายกองทุน และเห็นความสำคัญของกองทุน

2.3 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านตะคลองแล้งมีดังนี้

1. อยากให้กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับการนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพจริง ๆ ดังนั้นทางคณะกรรมการควรมีการพิจารณาปล่อยเงินกู้ให้รัดกุมมากขึ้น เพื่อประโยชน์ แก่คนในชุมชนที่มีความตั้งใจจริงในการนำเงินไปประกอบอาชีพ สร้างรายได้

2. อยากให้ทางกองทุนมีข้อบังคับหรือบทลงโทษที่แน่นอน และได้นำมาใช้ปฏิบัติกับผู้ที่ไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ขอกู้ เพื่อให้โครงการกองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลอย่างแท้จริง

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม มีดังนี้

1. หากจะมีการวิจัยในชุมชนเพิ่มเติม ควรมีบุคลากร/ชุมชนมากกว่าหนึ่งคน เพื่อความละเอียดและสมบูรณ์ของงานวิจัยมากขึ้น

2. เรื่องงบประมาณการทำวิจัยโครงการกองทุนหมู่บ้านมีรายละเอียดปลีกย่อยเป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามมาถ้าหากงบประมาณไม่เพียงพออาจส่งผลกระทบต่อสมรรถนะเท่าที่ควร

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544). คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- .(2544). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ : สหพัฒนการพิมพ์.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแล้ง. (2544). ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตะคลองแล้ง. นครราชสีมา. (เอกสารอัดสำเนา)
- เจดิว บุรีภักดี และคณะ. (2544). ชุมชนศึกษานิพนธ์. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- ดวงแก้ว ปรีชาชนพจน์, สุเมธ เหลืองศิริมงคล และกานดา ชูเชิด. (2545). สภาพแวดล้อมของสังคมไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 39(1) : 57-66.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2544). คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ยอดหนี่ต่างประเทศฟุ้ง. (2 กรกฎาคม 2545). ไทยรัฐ : 9.
- รวมพลัง ชูภาพร. (2543). SMEs ก้าวไกลพัฒนาเศรษฐกิจไทยให้เจริญ. แวดล้อมเศรษฐกิจการเมืองและสังคม. มปท.
- วรวิทย์ อนิรุทธ์วรกุล, ธิปรัตน์ วัชรางกูร, และวิมา เตะพะพนาดร. (2545). ความยากจนปัญหาที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 39(1) : 37-44.
- วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2545). [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.ismed.ot.th/intro-ismed/quotaion.html>.
- สวาท เสนาณรงค์, วิไลเจิด ทวีสิน .(2536). สังคมศึกษา ๕ 503. กรุงเทพฯ : ไทยร่มเกล้า.
- อนาถ! ฉุกเฉินทั้งปีละ 5 แสนล้าน .(8 สิงหาคม 2545). ไทยรัฐ : 8.
- อุดม จำรัสพันธุ์, ชาตรี นาคะกุล, ชาติชาย ม่วงปฐม, สมชาย วรภิเกษมกุล. (2545). ชุมชนวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. มปท. ทิศน์ทองการพิมพ์.
- .(2545). ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน. เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.